

מודלים של התערבות בפריפריה

מפגש עם העומדים בראש תכניות ברמה הלאומית, השיתופית והמקומית לחיזוק המצינונות בלימודי המתמטיקה והמדעים בפריפריה

משכנות שאננים, אולם ג'ינוגלי, ירושלים, 12 בנובמבר 2018, 13:30-14:30

הכפלת מספר בוגרי חמש היחידות במתמטיקה והגידול במספר בוגרי המגמות המדעיות, לא פסחו גם על יישובי הפריפריה. כ-1,000 תלמידים ב-'תיכון הווירטואלי' מבתי ספר קטנים ומרוחקים שבהם לא היה מורה למתמטיקה או לפיזיקה, הוכיחו שעם מורים וחונכים מעולים, הם יכולים לאתגר של חמש היחידות. רשתות בתי הספר הפועלות בעיקר בפריפריה, לצד מספר רשויות מקומיות, הגדירו יעדים, השקיעו משאבים ויצרו תנופה. מורים חדשים שעברו הכשרה בחרו לעבוד ביישובים בפריפריה לצד מורים ותיקים שבנו קהילות לומדות, הצטרפו למסלולי הרחבת הסמכה וחיזקו את היכולת המקומית.

למרות הספק שהשמיעו משתתפים במפגש המועצה המייעצת, במבחן התוצאה, הצמיחה בפריפריה היא בהיקף יחסי כמעט זהה לזו שבמרכז. עם זאת, חשוב להבחין שהתפנית בפריפריה החלה כשנה לאחר המרכז וכי כיום ישנם סימנים של בלימה בכמה מקומות. נראה שהאתגרים התשתיתיים המורכבים יותר בפריפריה נותנים את אותותיהם. הזינוק שנשען על התלהבות והירתמות כעת נדרש למאמץ עמוק ולאבני בניין יציבות. דרוש תכנון, ניהול וביצוע ברמה גבוהה, נחוצות אמונה ביכולת של התלמידים ויכולת הוראה איכותית של המורים, ונדרשת התגייסות, תמיכה ודחיפה של ההורים ובעלי העניין באזור.

כדי לסייע לצרכים הללו, בשנתיים האחרונות החלו לקום מודלים שונים של התערבות בפריפריה: 1. תכנית לאומית חדשה שבחרה לרכז מאמץ מקיף ב-14 יישובים. 2. תכנית בין-מגזרית שרותמת שחקנים אזוריים למאמץ משותף (collective impact) ב-3 יישובים. 3. תכניות עירוניות ובית-ספריות ב-27 יישובים שמרכזים מאמץ בחיזוק ההוראה. בנוסף, הוחל בפיתוח של כלים מקצועיים בתחום של 'דפוס חשיבה מתפתח', ליווי ותמיכה בדרגי ניהול, וחשיבה על שיטות וכלים בתחום ניהול מבוסס נתונים.

שאלות לדיון

1. מה ניתן ללמוד מהיישום של המודלים השונים של ההתערבות ומהם התנאים הנדרשים להצלחה? איזה תיאום יש ליצור בין תכניות ההתערבות? האם המנהיגות המקומית מאמצת אותן לחיקה ומה יש לעשות כדי שהמהלך ימשך לאורך זמן גם כאשר התכניות מסיימות את תפקידן?
2. אילו יכולות (אבני בניין) חסרות כדי לסייע למאמץ בפריפריה להתמודד עם אתגרים ייחודיים או עם אתגרים שמופיעים בפריפריה במינון משמעותי יותר מאשר במרכז? מה נחוץ לעשות בתחום של יכולות הוראה, ניהול בית ספרי ורתימת ההורים?
3. האם אכן ניתן להבחין במגמה של מיצוי ועצירה ביישובי פריפריה? אם כן, מדוע היא מתרחשת וכיצד ניתן לזהות אותה מבעוד מועד? מה נדרש וניתן לעשות כדי להתגבר עליה, וכיצד תכניות ההתערבות יכולות לסייע?

לקראת הדיון מומלץ לקרוא את חומרי הרקע הבאים:

- א. הגורמים הדרושים לקידום מצוינות לימודית בפריפריה החברתית - רונה רפאלי-הירש וענת להט
 - ב. הרחבת מעגל המצוינות: תובנות מסיור לימודי בארה"ב
 - ג. תובנות והמלצות מועצה מייעצת 2016 (עמ' 4)
 - ד. נתונים:
- a. מי הם תלמידי חמש יחידות במתמטיקה?
 - b. הישגים במתמטיקה לפי אשכולות חברתיים-כלכליים (יפורסם בהמשך)

משתתפים

1. דרורי גניאל, המשנה למנכ"ל וראש מינהל שח"ק, איילת
2. חפצי זוהר, סגנית ומ"מ ראש העיר, באר שבע
3. שרית חדד, מנהלת תכנית "שערים לבגרות" ו-"שערים למצוינות", כל ישראל חברים
4. חיים מימרן, מנהל בית ספר מקיף דתי גרוס, קרית גת
5. ניב סופן, מנהל התכניות הלאומיות לקידום מצוינות בפריפריה, משרד החינוך
6. מוהנא פארס, מנהל אגף תכניות לאומיות, משרד החינוך
7. עינב קורן, מנהלת יישובית בקריית גת, יוזמת 52 שיתופים
8. ענת שושני, מנהלת במרכז מיטיב לחקר ויישום הפסיכולוגיה החיובית, המרכז הבינתחומי הרצליה